

Скрицька Н.В.

викладач,

Буковинський державний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЧНОСТІ СУЩОГО У МЕТАФІЗИЦІ ФРАНЦИСКА СУАРЕСА

Поняття «буття» було у метафізиці Франциска Суареса займало чи не найосновніше місце. В своїх «Метафізичних міркуваннях» філософ ставить за мету не лише описати «загальний предмет» «порядок учення» про буття, але й виявити загальні властивості буття, його причини та розкрити буття через нього самого, звертаючись до єдності як до найосновнішої властивості сущого. Крім того, Суарес вводить поняття індивідуального буття, яке є центром усієї його метафізичної системи.

Вищезазначені питання філософ розглядає в 2-му розділі «Метафізичних міркувань»: «Про сутнісний смисл, або про поняття сущого», де робить спробу описати суще (буття) як таке в загальному вигляді. Для цього мислитель вводить традиційне для схоластичної філософії поняття формального та об'єктивного сущого. Д. Шмонін, досліджуючи філософські погляди Франциска Суареса пише наступне: «... він ставить за мету проаналізувати поняття сущого, спираючись на загальний підхід середньовічних концептуальних побудов, для яких очевидними був зв'язок між сутністю речі, що виражається яв понятті, і буттям цієї речі» [3, с. 184].

Розглядаючи поняття «суще» у формальному та об'єктивному відношеннях, Суарес відзначає не лише його одиничність щодо інших речей, але й наголошує на простоті цього поняття. У «Метафізичних міркуваннях» Суареса читаємо наступне: «Тому це поняття сущого зазвичай називається не лише одиничним, але і найпростішим, в якому вирішуються всі інші поняття. Адже в інших поняттях ми схоплюємо те чи інше суще, а в цьому понятті відволікаємось від будь-якої співставленості та визначеності» [2, с. 303]. Суарес також вважає, що суще є одним із перших понять, створених людським розумом.

Формальне поняття сущого є єдине та загальне. Такої думки дотримувались Фома Аквінський, Дунс Скот, Франциско Суарес та ін. Належачи до системи десяти аристотелівських категорій, суще не просто являється предметом метафізики, але й «володіє [первинним, авт.] значенням в своєму первинному використанні» [2, с. 302].

Важливим аргументом в розгляді природи сущого є те, що воно визначається як ім'я і визначає формальну сутність речі. В цьому значенні суще розуміється як те, що володіє визначеною природою (сутністю), яка може проявлятися в реальному бутті. Філософ наголошує, що поняття суще може «множитись» навіть до безкінечності, але при цьому мати різні властивості, які й дозволяють вирізнити одне суще з-поміж іншого ряду сущих. При цьому Суарес відзначає особливості такого «множення» поняття, – або згідно числа, або в одному і тому ж суб'єкті, або по виду. Але найважливішим є те, формальні поняття хоч і примножуються, але «не через примноження понять сущого як такого, а через приєднання понять субстанцій та акциденцій» [2, с. 305].

Зважаючи на це, іспанський філософ вважає, що суще являється реальним поняттям самим по собі, а не лише номінальним або *quid nominis*. Хоча Суарес наголошує, що формальне поняття сущого все ж являється номінальним.

Наголосимо на тому, що мислитель розрізняє формальне та об'єктивне поняття сущого. Формальне суще або *conceptus formalis* має загальну природу та стосується мислення, мови, «вербального знаку», через які розум здатен осягнути певний об'єкт. Формальне суще називається поняттям (*conceptus*), оскільки являється певним породженням розуму (*veluti proles mentis*), а також являє собою останню форму розуму (*ultima forma mentis*), тобто має «внутрішньорозумове» походження; воно дає розуму пізнавальну річ з точки зору її форми, тобто формально.

Об'єктивне ж поняття (*conceptus objectives*), згідно Суареса, є річ або поняття, яке має самостійний і безпосередній характер і пізнається зівдяки формальному поняттю. Філософ наводить простий приклад: якщо ми пізнаємо людину, то сам акт пізнання в понятті і є *conceptus formalis*. Людина ж як об'єкт виступає *conceptus objectivus*. Наголошуючи на тому, що суще необхідно мусить бути пов'язаним з об'єктом пізнання, наштовхує Д. Шмоніна назвати Суареса «пізнаючим оптимістом, який стверджує про можливість раціонального пізнання сущого (від Бога до акциденцій створеної речі)» [3, с. 186].

В одиничності буття Суарес бачить одну із фундаментальних характеристик всього сущого. Поняття одиничності буття розглядалось ще в античній філософії та мало продовження в середньовічній філософській традиції. Так, не можемо не згадати неоплатонізм та учення Плотіна про Єдине або Одне (*to Hen*), яке трактується не інакше, як проста єдність буття та яка повністю виключає будь-яку множинність, різнорідність та протилежність. Єдине, згідно Плотіна, виступає світовою метою, творчою діяльністю, динамічним світовим процесом тощо.

В чому ж полягає єдність буття? Суарес виділяє три рівні єдності буття: трансцендентальний, індивідуальний та формальний. Всі ці рівні буття розглядаються філософом в IV, V та VI розділах.

Трансцендентальна єдність виражає думку про нерозривний зв'язок всіх речей і відношень, що існують в реальності. Завдяки йому ми поєднуємо все різноманіття речей завдяки предикату існування. А тому, коли ми ведемо мову про трансцендентальну єдність буття, то це означає, що таким чином ми відшукуємо «єдине у кількісному», а також певне універсальне поняття, яке б дозволило умістити в собі без будь-яких суперечностей всі речі, тобто поняття зі світовим контекстом. «Трансцендентальна єдність, – як відзначає Д. Шмонін, – потужна метафізична абстракція..., яка ілюструє те, як частина, відокремлена від цілого, сама стає цілим» [3, с. 187].

Оскільки в реальності трансцендентальна єдність буття відсутня, то філософ вводить інші два рівня єдності: індивідуальний та формальний. Індивідуальна єдність – це те, що конститує індивіда як такого і являється унікальним для всього існуючого.

Формальна єдність належить сутності індивідуальної речі. Всі індивіди одного і того ж виду належать одній і тій же сутності. Звідси виводиться формальна єдність, яка, як і єдність індивідуальна, реально міститься в самих речах і визначає унікальність останніх.

Необхідно відзначити, що формальний та індивідуальний рівні єдності буття не розрізняються онтологічно, оскільки їм властива загальна природа.

В X розділі «Метафізичних міркувань» Суарес виділяє ще один рівень єдності буття – універсальний. Універсальний рівень можна розглядати як модифікацію формального рівня буття та як його найбільш загальний варіант. До універсального рівня ми приходимо в результаті пізнання. Такий рівень можна назвати «спробою мисленевого повернення до трансцендентальної єдності *post factum*, а точніше, *post cognitum* – після пізнаваного» [Шм. С. 188].

З цього випливає, що одиничність суцього (буття) у філософії Франциска Суареса не просто належить до царини метафізики, але переміщується в гносеологічну площину, долаючи, тим самим, «крайній реалізм Платона». Одничність буття та його рівні теж свідчать не лише про формальну сторону суцього (буття), але й про природу пізнання, завдяки яким розум розум пізнає об'єктивну реальність.

Список використаних джерел:

1. Кодзьолка В. Історія середньовічної філософії. – Львів: Світ, 2001. – 320 с.
2. Суарес Франциско. Метафізические рассуждения / Пер. с лат. Г. Вдовиной – М.: Ин-т философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – 776 с.
3. Шмонин Д. В тени Ренессанса: Вторая схоластика в Испании. – СПб.: Изд-во С. – Петербургского ун-та, 2006. – 277 с.